

Uzasadnienie związania Rzeczypospolitej Polskiej Traktatem WIPO o artystycznych wykonaniach audiowizualnych

24.04.2012

1. Potrzeba i cel związania Traktatem Rzeczypospolitej Polskiej

Traktat ma stanowić międzynarodowy standard ochrony praw artystów wykonawców do artystycznych wykonań audiowizualnych, uzupełniający ochronę artystów wykonawców przewidzianą przez Międzynarodową Konwencję o ochronie wykonawców, producentów fonogramów i organizacji nadawczych, sporządzoną w Rzymie dnia 26 października 1961 r., której Rzeczpospolita Polska jest stroną od dnia 13 czerwca 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 125, poz. 800), oraz Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) o artystycznych wykonaniach i fonogramach, sporządzony w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r., którego Rzeczpospolita Polska jest stroną od dnia 21 października 2003 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 41, poz. 375). Zgodnie z Art. 19 Konwencji rzymskiej, przyznane przez tę konwencję w Art. 7 prawo udzielania zgody na określone korzystanie z artystycznego wykonania nie znajduje zastosowania, gdy wykonawca udzielił zgody na włączenie jego wykonania do utrwalenia utworu wizualnego lub audiowizualnego. Traktat WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach przewiduje natomiast ochronę artystycznych wykonań na żywo oraz artystycznych wykonań utrwalonych na fonogramach. Lukę powstałą wskutek pominięcia artystycznych wykonań utrwalonych w formie audiowizualnej ma wypełnić przedmiotowy Traktat WIPO o artystycznych wykonaniach audiowizualnych.

Prace nad projektem Traktatu były prowadzone w ramach Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO), w stałym Komitecie ds. Prawa Autorskiego i Praw Pokrewnych (SCCR). Już podczas Konferencji dyplomatycznej w Genewie w 2000 r. osiągnięto porozumienie co do przepisów merytorycznych Traktatu, z wyjątkiem postanowienia dotyczącego koncentracji praw (Art. 12). Konferencja dyplomatyczna w 2000 r. zakończyła się zatem fiaskiem i prace w ramach SCCR były kontynuowane przez kolejne lata. Dopiero w 2011 r. osiągnięto porozumienie co do spornego postanowienia, a także porozumiano się co do uzupełnienia preambuły o zapis dotyczący Agendy rozwojowej oraz przyjęcia Uzgodnionych Oświadczeń dotyczących Art. 1, 2 oraz 15. Porozumienie to otworzyło drogę do zwołania Konferencji dyplomatycznej już w 2012 r. celem uzgodnienia i

przyjęcia tekstu nowego traktatu. Z inicjatywy Chińskiej Republiki Ludowej Konferencja odbędzie się w Pekinie, w dniach 20-26 czerwca 2012 r.

Rzeczpospolita Polska jako członek Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) – wiodącej organizacji międzynarodowej w dziedzinie tworzenia standardów ochrony własności intelektualnej i jednej z najbardziej reprezentatywnych organizacji międzynarodowych, zrzeszającej aktualnie 185 państw – powinna uczestniczyć w zbliżającej się Konferencji dyplomatycznej WIPO i zgodzić się na przyjęcie przez tę organizację Traktatu o artystycznych wykonaniach audiowizualnych. Co prawda prawo polskie już teraz zapewnia wykonawcom utworów audiowizualnych ochronę zgodną ze standardem wyznaczonym przez przyszły Traktat i związanie się Rzeczypospolitej Polskiej jego postanowieniami nie jest konieczne dla ochrony praw polskich artystów wykonawców, to jednak jest konieczne ze względów politycznych, jako wyraz woli uczestnictwa w budowaniu międzynarodowych standardów ochrony własności intelektualnej w ramach uznanej międzynarodowej organizacji.

Należy wspomnieć, iż poza ww. Traktatem WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach z 1994 r. Rzeczpospolita Polska jest także stroną, od dnia 23 marca 2004 r., Traktatu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim, sporządzonego w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 3, poz. 12).

2. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

W prawie polskim status artysty wykonawcy określa ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631, z późn. zm.). Zgodnie z art. 85 ustawy pod ochroną pozostaje każde artystyczne wykonanie utworu lub dzieła sztuki ludowej, niezależnie od jego wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Ustawa wskazuje, że artystycznymi wykonaniami są w szczególności działania aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, wokalistów, tancerzy i mimów. Ustawa przewiduje zatem otwarty katalog artystów wykonawców – artystą wykonawcą jest każdy, kto wykonuje utwór lub dzieło sztuki ludowej. Definicja ta jest zgodna z definicją artysty wykonawcy zawartą w Art. 2 a) projektu Traktatu.

Art. 5 projektu Traktatu przewiduje przyznanie artystom wykonawcom dwóch praw osobistych – prawa do identyfikowania jako artyści wykonawcy oraz prawa do sprzeciwiania się modyfikacjom artystycznego wykonania naruszającym dobre imię wykonawcy. Prawa te przysługują wykonawcom niezależnie od praw majątkowych i trwają przynajmniej do czasu wygaśnięcia praw majątkowych. Polska ustawa przewiduje szersze rozwiązanie, gdyż nie zawiera zamkniętego katalogu praw osobistych – zgodnie z art. 86 ust. 1 artyście wykonawcy przysługuje wyłączne prawo do ochrony dóbr osobistych, w szczególności w zakresie:

- 1) wskazywania go jako wykonawcy, z wyłączeniem przypadków, gdy pominięcie jest zwyczajowo przyjęte;
- 2) decydowania o sposobie oznaczenia wykonawcy, w tym zachowania anonimowości albo posłużenia się pseudonimem;
- 3) sprzeciwiania się jakimkolwiek wypaczeniom, przeinaczeniom i innym zmianom wykonania, które mogłyby naruszać jego dobre imię.

Art. 6 projektu Traktatu określa prawa majątkowe artystów wykonawców do ich nieutrwalonych artystycznych wykonań. Są to: prawo do nadawania, prawo do publicznego komunikowania oraz prawo do utrwalania. Polska ustawa także przyznaje artystom wykonawcom te prawa, przewidując w art. 86 ust. 1 pkt 2, iż artystom wykonawcom przysługuje prawo korzystania i rozporządzania wykonaniem (nieutrwalonym) na następujących polach eksploatacji:

- 1) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania – wytwarzania określoną techniką egzemplarzy artystycznego wykonania, w tym zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową;
- 2) w zakresie rozpowszechniania artystycznego wykonania – nadawania, reemitowania oraz odtwarzania (w polskiej ustawie odtwarzanie odpowiada publicznemu komunikowaniu w projekcie Traktatu).

Art. 7-11 projektu Traktatu przyznają artystom wykonawcom następujące prawa majątkowe do utrwalonych artystycznych wykonań: prawo zwielokrotniania, prawo wprowadzania do obrotu, prawo najmu, prawo publicznego udostępniania, prawo do nadawania oraz prawo do komunikowania publiczności. Polska ustawa przewiduje w art. 86 ust. 1 pkt 2, iż artystom wykonawcom przysługuje prawo korzystania i rozporządzania wykonaniem (utrwalonym) na następujących polach eksploatacji:

- 1) w zakresie zwielokrotniania - wytwarzania określoną techniką egzemplarzy artystycznego wykonania, w tym zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową;
- 2) w zakresie obrotu egzemplarzami, na których artystyczne wykonanie utrwalono - wprowadzania do obrotu, użyczenia lub najmu egzemplarzy;
- 3) publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym.

Tym samym polska ustawa spełnia standardy wyznaczone przez projekt Traktatu, gdy chodzi o prawo zwielokrotniania, prawo wprowadzania do obrotu, prawo najmu oraz prawo publicznego udostępniania. W zakresie prawa do nadawania oraz do komunikowania publiczności projekt Traktatu dopuszcza, aby dane państwo nie stosowało tych postanowień, bądź też zamiast prawa zakazowego wprowadziło prawo do godziwego wynagrodzenia dla artysty wykonawcy. To ostatnie rozwiązanie przewidział polski ustawodawca. Zgodnie z art. 86 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy, w zakresie nadawania, reemitowania oraz odtwarzania dokonywanego za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza artyście wykonawcy nie przysługuje prawo zakazowe. Zgodnie z ust. 3 ww. artykułu w przypadku nadawania, reemitowania lub odtwarzania artystycznego wykonania za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza artyście wykonawcy przysługuje prawo do stosownego wynagrodzenia. Zatem także w zakresie prawa do nadawania oraz do komunikowania publiczności polska ustawa spełnia standardy wyznaczone przez projekt Traktatu.

Art. 12 projektu Traktatu dotyczy tzw. koncentracji praw i przez wiele lat był ostatnim niezgodnym postanowieniem projektu. W celu osiągnięcia kompromisu w ramach SCCR zgodzono się na fakultatywny charakter tego postanowienia. Państwa będą mogły zatem wprowadzić w swoich ustawodawstwach przepisy przewidujące przejście praw do artystycznych wykonań na producenta utrwalenia audiowizualnego, jak również przepisy przewidujące prawo do wynagrodzenia dla artysty wykonawcy za określone korzystanie z tego utrwalenia. Polska ustawa przewiduje takie rozwiązania. Zgodnie z art. 87, jeżeli umowa nie stanowi inaczej, zawarcie przez artystę wykonawcę z producentem utworu audiowizualnego umowy o współdziałanie w realizacji utworu audiowizualnego przenosi na producenta prawa do rozporządzania i korzystania z wykonania, w ramach tego utworu audiowizualnego, na wszystkich znanych w chwili zawarcia umowy polach eksploatacji.

Natomiast zgodnie z art. 70 ust. 2¹ współtwórcy utworu audiowizualnego oraz artyści wykonawcy są uprawnieni do:

- 1) wynagrodzenia proporcjonalnego do wpływów z tytułu wyświetlania utworu audiowizualnego w kinach;
- 2) stosownego wynagrodzenia z tytułu najmu egzemplarzy utworów audiowizualnych i ich publicznego odtwarzania;
- 3) stosownego wynagrodzenia z tytułu nadawania utworu w telewizji lub poprzez inne środki publicznego udostępniania utworów;
- 4) stosownego wynagrodzenia z tytułu reprodukcji utworu audiowizualnego na egzemplarzu przeznaczonym do własnego użytku osobistego.

Art. 13 projektu Traktatu pozwala na wprowadzenie wyjątków i ograniczeń w ochronie praw artystów wykonawców w zakresie, w jakim w danym państwie takie wyjątki i ograniczenia znajdują zastosowanie do ochrony utworów literackich i artystycznych. Jednocześnie wymaga się, aby takie ograniczenia i wyjątki zostały zawężone „do określonych szczególnych przypadków, które nie naruszają normalnego korzystania z artystycznego wykonania i nie przynoszą nieuzasadnionego uszczerbku słusznym interesom artysty wykonawcy”. Polska ustawa spełnia obydwa te wymogi. Zgodnie z art. 100 wykonywanie praw do artystycznych wykonań (a także do pozostałych praw pokrewnych, tj. fonogramów, wideogramów, nadań programów, a także pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych), podlega odpowiednio ograniczeniom wynikającym z przepisów art. 23-35 (tj. przepisom o dozwolonym użytku chronionych utworów). Natomiast zgodnie z art. 35 ustawy, „dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy”.

Art. 14 projektu Traktatu określa minimalny okres ochrony artystycznych wykonań. Powinien on trwać co najmniej do końca okresu 50 lat liczonego od końca roku, w którym artystyczne wykonanie zostało utrwalone. Polska ustawa jest w tym zakresie zgodna. Zgodnie z art. 89 ustawy, prawa majątkowe artystów wykonawców wygasają z upływem pięćdziesięciu lat następujących po roku, w którym artystyczne wykonanie ustalono. Jeżeli jednak w tym czasie nastąpiła publikacja utrwalenia tego wykonania lub jego publiczne odtworzenie, okres ochrony liczy się od tych zdarzeń, a gdy miały miejsce obydwa - od tego z nich, które miało miejsce wcześniej.

Art. 15 i 16 projektu Traktatu dotyczą ochrony technicznych środków zabezpieczających artystyczne wykonania przed nieuprawnionym korzystaniem z nich oraz ochrony informacji o zarządzaniu prawami. Postanowienia takie są już standardem międzynarodowym, znajdują się zarówno w Traktacie WIPO o prawie autorskim, sporządzonym w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. (Art. 11 i 12), jak też w Traktacie WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach, sporządzonym w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. (Art. 18 i 19). W polskiej ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych techniczne środki zabezpieczające oraz informacje o zarządzaniu prawami są chronione zarówno poprzez sankcje cywilne (art. 79), jak też sankcje karne (art. 118¹ i 119).

Art. 17 projektu Traktatu stanowi, że prawa w nim określone przysługują i są wykonywane bez konieczności spełnienia jakichkolwiek wymogów formalnych. Polska ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych także stanowi, w art. 1 ust. 4, że ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności. Przepis ten, na podstawie art. 101, stosuje się także do artystycznych wykonań.

Art. 18 i 19 projektu Traktatu przewidują możliwość zgłaszania zastrzeżeń i notyfikacji do jego treści. Ponieważ polskie prawo spełnia standardy wyznaczone przez ten Traktat, nie przewiduje się zgłaszania żadnych zastrzeżeń i notyfikacji przez Polskę. Art. 19 ust. 3 projektu realizuje zasadę niedziałania prawa wstecz. Zgodnie z jego treścią ochronę zapewnioną przez Traktat stosuje się bez uszczerbku dla już dokonanych czynności, już zawartych porozumień oraz już nabytych praw przed jego wejściem w życie w odniesieniu do każdej Umawiającej się Strony.

Art. 20 projektu Traktatu przewiduje, że Umawiające się Strony przyjmą, zgodnie ze swoimi systemami prawnymi, środki konieczne do zapewnienia stosowania niniejszego Traktatu, a także że zapewnią w swoich ustawodawstwach dostępność procedur egzekwowania praw przyznanych Traktatem, tak aby umożliwić skuteczne działania przeciwko naruszeniom wymierzonym w te prawa, w tym środki tymczasowe zapobiegające naruszeniom i środki zniechęcające od dalszych naruszeń. Są to ogólne zobowiązania, będące standardem międzynarodowym, zawarte zarówno w Traktacie WIPO o prawie autorskim, sporządzonym w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. (Art. 14), jak też w Traktacie WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach, sporządzonym w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. (Art. 23). W polskiej ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych artystom

wykonawcom, podobnie jak innym uprawnionym, przysługuje szereg roszczeń cywilnych służących ochronie ich praw (art. 79) oraz szereg roszczeń zabezpieczających i przygotowawczych (art. 80). Prawa artystów wykonawców, podobnie jak innych uprawnionych, są także chronione przez przepisy karne (rozdział 14 ustawy). Należy zatem przyjąć, że polskie prawo spełnia wymóg wyznaczony przez Art. 20 projektu Traktatu.

Uwzględniając powyższe należy przyjąć, że polskie prawo spełnia standardy, które wyznaczy ww. Traktat WIPO o artystycznych wykonaniach audiowizualnych, zatem zmiana polskiego prawa w celu dostosowania do postanowień Traktatu nie będzie konieczna.

3. Wskazanie przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych, politycznych i prawnych, związanych z wejściem w życie Traktatu

Skutki polityczne: związanie Rzeczypospolitej Polskiej Traktatem będzie miało pozytywne skutki polityczne, gdyż będzie kolejnym wyrazem poparcia dla działalności WIPO oraz międzynarodowych wysiłków w celu ustanowienia standardu ochrony praw artystów wykonawców.

Skutki prawne: nie będzie konieczne zastosowanie żadnych środków prawnych w celu realizowania postanowień Traktatu, gdyż standard ochrony praw wykonawców ustanowiony w tym traktacie jest już realizowany przez obowiązujące ustawodawstwo.

Skutki społeczne, gospodarcze i finansowe: związanie się Traktatem przez Rzeczpospolitą Polską nie będzie mieć skutków społecznych, gospodarczych ani finansowych, gdyż standard ochrony praw wykonawców ustanowiony w tym traktacie jest już realizowany przez obowiązujące ustawodawstwo.

4. Wyjaśnienie wyboru trybu związania Rzeczypospolitej Polskiej Traktatem

Traktat dotyczy spraw uregulowanych w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych, tym samym związanie nim Rzeczypospolitej Polskiej nastąpi poprzez ratyfikację za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, zgodnie z art. 89 ust. 1 pkt 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.